

Jobbig resa från anmäld via fälld till friad

»Tanken fanns att sluta som läkare«

Maria Norland har blivit friad i länsrätten – hon hade inte behandlat sin patient fel. Men resan till frikännandet har varit lång och bitvis mycket tuff.

■ Det var i januari för drygt två år sedan som en 29-årig kvinna klev in på allmänspecialisten Maria Norlands mottagning vid vårdcentralen Hälsan i Landvetter utanför Göteborg.

En patient som nio månader senare fick diagnosen lymfom. (Vi berättar kort om fallet i nästa artikel.) En patient som anmälde sin doktor till Ansvarsnämnden HSAN för att ha försenat diagnosen och för att ha visat brist på medkänsla.

Maria Norland träffade patienten bara en gång, sedan tog andra läkare över eftersom hon åkte utomlands några månader för att arbeta.

»Hjälp, vad har jag gjort?«

När hon kom hem fick hon veta att kvinnan tänkte anmäla henne och ytterligare ett par läkare.

– Då blev jag ... det här är inte sant. Sedan blev jag ledsen och rädd. Hjälp, vad har jag gjort? Jag fick ångest och var jätterädd. För att ha gjort något fel, för att ha skadat henne eller att hon mådde dåligt på grund av att jag hade slarvat eller glömt någonting.

– Men när jag läste journalen tyckte jag att jag hade handlat korrekt i den situation som var. Samtidigt kan man inte låta bli att tänka att man kanske ändå gjort något felaktigt. Man är ju rädd för att man ska ha gjort något som orsakar någon lidande eller att man kanske orsakat någons sjukdom eller död.

Men på det stadiet visste hon inte så mycket. Här fanns alltså ännu så länge ingen anmälan, bara ett hot om anmälan. Ändå blev reaktionen så kraftig.

– Ja, ända sedan utbildningen har man fått höra om hemska anmälningsfall, om olika sätt att skydda sig, att skriva långa utförliga journalanteckningar, att negera allt – på något sätt finns rädslan alltid där i bakgrunden.

Blev arg också

Så, drygt ett år efter sjukbesöket, kom anmälan.

– Då blev jag samtidigt lite arg och tänkte: Varför gör hon det här? En till synes helt frisk ung kvinna – skulle jag ha skickat henne på akut toraxröntgen, vilket hon påstod i anmälan?

– Det jag tog åt mig av mest i början

var att hon hade skrivit att jag hade uppträtt nedlåtande och bemött henne illa. Men jag kan inte komma ihåg att jag någonsin uppträtt så inför någon patient. Det kändes orättvist, tycker Maria Norland.

– Jag pratade med många vänner och kollegor, bland annat en psykiater som sa till mig: »Hon projicerar! Hon har fått en allvarlig sjukdom och vill lassa över ansvaret för detta till någon annan, hon orkar inte bära att hon drabbats av en svår sjukdom.«

– Det tröstade mig mycket att försöka tänka hur och varför kvinnan agerat som hon gjort, att få en förklaring. Mig anmälde hon för att ha uppträtt nedlåtande och för att jag hade försenat diagnosen.

Hade lymfom

Patienten hade ett lymfom, som diagnostiserades nio månader och flera läkarbesök senare.

Några tankar på lymfom hade inte Maria Norland. I journalen skrev hon det som kvinnan sa om de olika symtomen, bland annat halsvenstas, som blev centralt i anmälningsfallet.

– Tyvärr, kan jag tänka, så negerade jag inte att hon hade halsvenstas som hon själv påstod. Jag såg jag ju att hon inte hade det, hävdar Maria Norland.

Så skulle hon yttra sig över anmälan till HSAN.

– Jag har haft svårt att förstå att hon kunde tolka mitt bemötande som nedlåtande.

Men bemötandefrågor blir man inte fälld för av HSAN – de spelar normalt inte in i bedömningen utom då det gäller psykiatri.

– Ändå är det just det som jag tagit åt mig mest av egentligen. Kanske är jag lite konflikträdd? Jag försöker alltid att komma överens med patienterna.

Lång väntan

Hon pratade alltså med väninnor och kollegor, som bland annat hade egna erfarenheter av att bli anmälda. Däremot tog hon inte någon professionell »skrivhjälp« med sitt yttrande till HSAN.

Foto: Bo Håkansson.

– Det känns väldigt skönt att ha blivit friad av länsrätten, säger Maria Norland lättat.

Hon är medlem i Läkarförbundet men vände sig inte dit för stöd utan satt ensam och försökte knäpa ihop en skrivelse. Hon skrev och skickade in. Väntan blev lång.

– Det var jättejobbigt, den tiden vill jag inte gå igenom igen. Jag försökte förtränga det och vara positiv. Jag klarade det väl rätt så bra, men det kom över mig ibland ... Jag kunde inte se att jag hade gjort något fel så att jag skulle bli fälld. Det hade jag aldrig någon tanke på egentligen. Kollegorna stöttade och menade att »detta kan ju inte leda till någonting«.

Så kom det chockartade utslaget. Maria Norland blev fälld, hon fick en erinran.

– Då blev jag jätteleadsen, tårarna kom.

Först var hon arg på patienten, som hade orsakat henne allt det jobbiga. Men hon blev också arg på HSAN. Alla i nämnden ansåg att hon hade gjort fel. Men fyra av nämndledamöterna, bland annat läkaren, ansåg att felet inte var tillräckligt allvarligt för att motivera en påföljd.

»Du måste överklaga«

När utslaget kom sa Maria Norlands chef att hon måste överklaga.

– Först blev jag bara ledsen och tänkte att jag orkar inte göra något åt det här. Sedan ändrade jag mig – det var klart jag skulle överklaga, berättar hon.

Det måste ske inom tre veckor. Den här gången sökte hon hjälp hos sitt fackförbund. In i processen klev främst all-

mänsspecialisten Ingvar Norén, vars utlåtande kom att spela en mycket viktig roll i nästa instans.

Där, i länsrätten, blev Maria Norland frikänd. (Se nästa artikel.)

Är det jobbigt att prata om det här nu?

– Nej, nu när jag är friad så känns det OK.

Men långa perioder har hon haft det jobbigt. Till exempel då hennes fall blev en anonym notis i en västsvensk tidning.

– Det snörpte ihop sig när jag såg den.

Och vi berättade om fallet i en artikel i Läkartidningen 40/2002, tre veckor efter HSANs fällande utslag. Även det anonymt.

– Den läste jag också. För mig var det ju tydligt att det var mig det handlade om i tidningarn och att även alla andra insåg det. Jag väntade att patienterna skulle börja fråga: Är det dig det står om i tidningen? Men ingen gjorde det.

Social skam

Hur känns det idag?

– Det känns bra men har inte varit roligt. För mig var det första gången jag blev anmäld. Jag vet kollegor som blivit anmälda flera gånger. De kanske ser på det på ett annat sätt, men innan jag fick den friande domen sa jag att om jag blir

Maria Norland trivs väldigt bra med sitt arbete vid vårdcentralen Hälsan i Landvetter. Foto: Bo Håkansson.

anmäld igen så slutar jag som läkare.

– Man är ju dubbel. Samtidigt som jag tänker att jag har inte gjort något fel så vågar jag inte berätta det här för alla. Det är till exempel inte alla i min familj som vet om det, avslöjar Maria Norland. Men nu får de ju veta?

– Ja, de som läser Läkartidningen.

Det kan ju sprida sig vidare än så?

– Ja. Men jag hade inte vågat vara med om jag inte hade blivit friad. Det är också en känsla av att det är en rättgång, att man har gjort något kriminellt. Det är en social skam, känner jag det som.

– Och formuleringarna: »av oaktsamhet inte fullgjort sina skyldigheter« och »felet är varken ringa eller ursäktligt och bör medföra disciplinpåföljd«. Det är så hårda ord – jag har ju bara jobbat och försökt göra mitt bästa.

Har du förståelse för att vi skriver om de här fallen i Läkartidningen?

– Ja, i Läkartidningen tycker jag det är rätt att skriva. Man lär sig ju av fallen. Upplysning, utbildning men samtidigt skrämselfpropaganda.

Har den här upplevelsen påverkat dig i arbetet?

– Ja, jag tar nog fler, säkert många onödiga prover och remitterar säkert onödigt ofta till röntgen. Det kommer nog att sitta i länge.

Hon har valt läkaryrket för att hon tycker om att arbeta med människor och för att hon vill hjälpa. Och idag, efter den friande domen, finns helt klart en stor befrielse hos Maria Norland, som säger: – Det känns väldigt skönt. •

Därför blev hon friad av länsrätten

Det var i september förra året som Maria Norland fälldes av HSAN för att ha gjort en otillräcklig utredning av en kvinna som senare visade sig ha lymfom.

II Vi berättade om fallet i nr 40/2002. Kvinnan sökte på vårdcentralen med hosta och »klumpkänsla«. Hon uppgav symtom som ökad andfäddhet och halsvenstas. Symtom som förvärrades när hon låg eller böjde sig framåt.

Maria Norland fann ingen förklaring till besvären men satte dem i samband med att kvinnan nyligen slutat röka. Hon tog prov och remitterade patienten för ultraljudsundersökning av hjärtat.

Som diagnos skrev hon: Oro för sjukdom. För henne var det en självklar »arbetsdiagnos« på ett oklart sjukdomstillstånd som inte var akut.

Flera månader och flera läkarbesök, dock inget mer hos Maria Norland, senare fick kvinnan diagnosen follikulärt B-cellslymfom med diffust växtsätt. Hon anmälde bl a Maria Norland.

Ansvarsnämnden HSAN konstaterade att kvinnan vid besöket hos Maria Norland uppgett bland annat ökade symtom med halsvenstas när hon låg eller böjde sig framåt. Enligt journalen hade

Maria Norland inte kontrollerat detta. Kvinnan var tidigare frisk och hennes symtom borde också ha föranlett remiss för ytterligare utredning, i första hand lungröntgen, menade Ansvarsnämnden.

Maria Norland fick en erinran.

Hon överklagade utslaget till länsrätten. Hon åberopade ett utlåtande av Ingvar Norén, specialistläkare i allmänmedicin och konsultationsläkare i Läkarförbundets ansvarsråd.

Hon åberopade också att HSAN var oenig i sitt beslut. Alla ansåg visserligen att hon handlat fel, men fyra av nämndledamöterna bedömde att felet inte var så allvarligt att det borde leda till påföljd.

Stöd från Socialstyrelsen

Länsrätten tog in yttrande från Socialstyrelsen, som också ansåg att Maria Norland borde frias.

Socialstyrelsen bedömde nämligen att patienten hade fått en noggrann och omsorgsfull undersökning och att Maria Norland hade påbörjat en adekvat utredning. Sedan tog andra läkare över utredningen. Så det fanns ingen grund för en disciplinpåföljd mot Maria Norland.

Patienten hade möjlighet att yttra sig i målet men har inte gjort det.

Länsrätten hänvisar i sina domskäl

mycket till Ingvar Noréns yttrande. Han pekade bland annat på att HSAN hade varit kritisk till att läkaren inte grundligare hade undersökt patientens halsvenstas, som ju indikerar en bakomliggande allvarlig sjukdom. Därför menade Ingvar Norén var den basala frågan om patienten hade halsvenstas eller inte.

Patienten var sjuksköterska och kände därför till begreppet. När hon upplevde ett tryck mot bröstet och halsen när hon lutade sig framåt eller låg, drog hon själv slutsatsen att det måste bero på halsvenstas.

Men, framhöll Ingvar Norén, det är inget symtom som man känner, utan ett synligt tecken som man iakttar med ögonen. Patienten måste alltså ha sett sig själv i en spegel för att kunna konstatera symtomet.

Ingvar Norén hävdade bestämt att patienten aldrig hade halsvenstas. Han ansåg att läkarens handläggning av patienten hade varit korrekt.

Länsrätten anser att den medicinska utredningen, främst yttrandet från Ingvar Norén och vad Socialstyrelsen framförde, ger stöd för att läkaren hade fullgjort sina skyldigheter.

Därför undanröjer länsrätten Maria Norlands disciplinpåföljd. •